

3.6.2020

EOAK/2186/2019

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

Poliisin menettely

1 KANTELU

Kantelija arvosteli poliisin ja syyttäjän menettelyä. Kantelijan mukaan X:n poliisilaitos oli 17.4.2017 ottanut hänet perusteettomasti kiinni. Kantelija oli tehnyt poliisin menettelystä rikosilmoituksen, mutta kihlakunnansyyttäjä oli päättänyt olla toimittamatta asiassa esitutkintaa. Kantelija katsoi syyttäjän päätöksen olevan lainvastainen ja että se perustuu pelkkiin poliisin valheisiin. Kantelija vaati kihlakunnansyyttäjälle ja kiinniotosta päättäneelle komisariolle rangaistusta kunnianloukkauksesta sekä X:n poliisilaitokselle rangaistusta laittomasta kiinniotosta, vapautenriistosta ja kunnianloukkauksesta. Hän vaati myös korvausta kantelukuluistaan 268 euroa.

2 SELVITYS

- -

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumatietoja pääpiirteissään

Saadun selvityksen mukaan 15.4.2017 klo 23.06 - - oppilaitoksen turvallisuuspäällikölle oli tullut anonymi ilmoitus turvallisuuspoikkeamasta. Ilmoituksen voi tehdä kuka tahansa oppilaitoksen henkilökunnasta tai opiskelijoista. Turvallisuuspäällikkö oli ilmoittanut tästä poliisille. Selvityksen mukaan yhteydenotto liittyen kouluampumishuhuun oli tullut keskusrikospoliisin nettivinkkiin pääsiäissunnuntaina 16.4.2017. Keskusrikospoliisista viesti oli välitetty sähköpostilla X:n poliisilaitokselle 17.4.2017. Keskusrikospoliisin välittämän tiedon mukaan huhu liittyi mainitun oppilaitoksen opiskelijaan, jonka oppilaitoksen turvallisuustilanteen selvitysten mukaan oletettiin olevan kantelija. Koska huhu oli pantu liikkeelle korkeakouluopiskelijoiden käyttämässä, anonymiteettiin perustuvassa Jodel-viestintäpalvelussa, ei alkuperäisen viestin kirjoittajaa pystytty todentamaan.

Komisario A on tullut työvuoroon pääsiäisen jälkeisenä tiistaina 18.4.2017 klo 7. Hän kertoo heti töihin tultuaan saaneensa tilannekeskuksen päivystäjältä tiedon uhkaepäilystä.

Komisario A:n päätöksellä vanhemmat konstaapelit D ja vanhempi konstaapeli E menivät kyseiseen oppilaitokseen, josta he toivat kantelijan 18.4.2017 aamupäivällä poliisiasemalle. Siellä kantelija sijoitettiin lukittuun tilaan (ns.sumppuun), kunnes poliisilaitoksen johtaman RAD-uhkayhtöryhmän jäsen, keskusrikospoliisin rikosylikonstaapeli C tuli puhuttamaan häntä.

Rikosylikonstaapeli C kertoo puhuttaneensa kantelijaa noin viisitoista minuuttia. C:n mukaan tuolloin kävi ilmi, että kyseinen huhu oli pantu liikkeelle perusteetta, minkä vuoksi kantelija päästettiin heti kotiin.

Kantelija teki 25.4.2017 poliisille rikosilmoituksen epäilemästään perättömästä ilmiannosta, joka oli johtanut edellä kerrottuihin poliisin toimenpiteisiin. Kihlakunnansyyttäjä F päätti 12.9.2017, että esitutkinta lopetetaan, koska hän tulisi varsin todennäköisesti jättämään syytteen nostamatta, koska syytteen nostamisen edellytyksenä olevasta tekijän henkilöllisyydestä ei olisi saatu riittävää näyttöä eikä tärkeä yleinen tai yksityinen etukaan vaatinut esitutkinnan jatkamista.

Kantelija teki ensimmäisen kantelunsa poliisin menettelystä asiassa oikeusasiamiehelle kesäkuussa 2017. Kun hän kuitenkin joulukuussa 2017 teki poliisin toiminnasta samassa asiassa rikosilmoituksen, niin tuon kanteluasian käsittely oikeusasiamiehen kansliassa lopetettiin.

Kihlakunnansyyttäjä B päätti 22.3.2019 tutkinnanjohtajana, ettei kantelijan rikosilmoituksen johdosta aloiteta esitutkintaa, koska ei ollut syytä epäillä A:ta, C:tä, D:tä tai E:tä rikoksesta.

Tämän jälkeen kantelija teki nyt käsiteltävänä olevan kantelun poliisin ja syyttäjän toiminnasta.

3.2 Kannanotot

Totean, että kihlakunnansyyttäjä B on arvioinut poliisin menettelyä rikosoikeudellisesta näkökulmasta. Se, että hän on katsonut, ettei asiassa ole syytä epäillä rikosta, ei estä minua laillisuusvalvojana ottamasta kantaa poliisin menettelyyn. Totean kuitenkin jo tässä vaiheessa, että en katso, että asiassa olisi syytä epäillä ketään poliisimiestä rikoksesta – tarkemmat perustelut tälle kannanotolle esitän jäljempänä.

Lisäksi totean, että oikeusasiamiehellä ei ole toimivaltaa määrätä korvausta kantelijan kantelukuluista.

3.2.1 Yleistä

Tässä asiassa on keskeisesti kysymys siitä, että kantelija on vastoin tahtoaan noudettu oppilaitoksestaan poliisiasemalle, jossa hänet on suljettu lukittuun tilaan. Hänen henkilökohtaiseen vapauteensa on puututtu tavalla, joka on tosiasiallisesti ollut kiinniotto. Perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta.

3.2.2 Kiinnioton perusteet

Komisario A on kertonut, että kun hän tuli maanantaiaamuna klo 7 töihin, hän sai tietää mahdollisesta koulu-uhasta. Hänen mukaansa päätös kantelijan noutamisesta perustui nettivinkkitietoon, oppilaitoksen turvallisuuspäällikön välittämään tietoon, kantelijan RAD-ryhmän asiakkuuteen ja poliisin tietojärjestelmien tietoon kantelijan entisyydestä.

Totean näistä seuraavaa.

Oppilaitoksen turvallisuuspäällikön saaman tiedon tarkemmasta sisällöstä samoin kuin nettivinkkitiedon sisällöstä ei enää ole ollut saatavissa selvitystä. Nettivinkkitieto on tullut hävittää puolessa vuodessa.

Joka tapauksessa totean, että perätöntä ilmiantoa koskevassa esitutkinnassa kantelija oli kuulustelussaan itse kertonut, että opiskelijoiden Jodel-viestipalvelussa oli pääsiäisviikonloppuna liikkunut perättömiä huhuja, että hän suunnittelisi kouluampumista. Kantelija oli nähnyt osan viesteistä, joissa hänen nimeään ei sinänsä mainittu, mutta kantelijan mukaan viesteistä kävi selväksi, että hänestä puhuttiin. Käsitykseni mukaan näin ollen myös muut henkilöt kuin kantelija ovat perustellusti voineet päätyä samaan tulokseen.

Kiistatonta on, että kantelija on ollut poliisilaitoksella erilaisia mahdollisia uhkatapauksia käsittelevän RAD-ryhmän asiakas.

A:lla oli myös tieto ainakin siitä, että kantelija on ollut epäiltynä - - (rikosilmoitus vuodelta 2015), minkä lisäksi kantelijan epäiltiin - - vuonna 2016.

A kertoo arvioineensa koulu-uhkan sellaiseksi, että siihen tulee reagoida heti ja kantelijaa puhuttaa viipymättä. Hänen mukaansa partio sai ohjeeksi, että jos puhuttaminen ei onnistu oppilaitoksessa, kantelija tulee tuoda poliisiasemalle RAD-ryhmän puhutettavaksi. Partion jäsenet eivät tällaista ohjetta mainitse, vaan heidän mukaansa tehtävänä oli tuoda kantelija poliisiasemalle.

Ei ole selvitystä siitä, että kantelijaa olisi yritetty pääsiäisen aikaa tavoittaa eikä myöskään syytä siihen, että keskusrikospoliisi välitti tietonsa X:n poliisilaitokselle vasta 17.4. eikä heti, kun tieto uhasta tuli tietoon. Poliisilaitoksellakaan ei ole selvitetty ryhdytyn toimenpiteisiin, joilla olisi pyritty estämään kantelijan pääseminen kouluun. Nämä seikat viittaavat siihen, että tilannetta ei pidetty erityisen vakavana. Jos uhka olisi katsottu akuutiksi, poliisi olisi käsitykseni mukaan pyrkinyt estämään ainakin sen, että kantelija olisi päässyt aamulla oppilaitokseen.

A ei kuitenkaan ole voinut vaikuttaa asian käsittelyyn ennen kuin tilanne tuli hänen tietoonsa. Hänen menettelyään on arvioitava sen mukaan, että hän sai tietonsa mahdollisesta uhasta tullaan aamulla töihin. En katso perusteettomaksi sitä A:n arviota, että hänen vastuulleen tulleen tilanteen hoitaminen on vaatinut nopeaa päätöksentekoa. Tähän nähden ei mielestäni voida vaatia, että A:n olisi tullut yksityiskohtaisemmin selvittää, mihin edellä kerrotut tiedot tai viranomaisten aiemmat toimenpiteet ovat perustuneet – esimerkiksi, mihin RAD-ryhmän asiakkuus on perustunut ja mihin toimenpiteisiin se on johtanut.

A on todennut mieltäneensä tehtävänsä hoitaessaan toimineensa poliisilakiperusteisesti. Viimeisessä selvityksessään syyttäjälle hän on tosin viitannut myös siihen, että käsillä olisi ollut laitton uhkaus tai törkeän henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu, jolloin myös esitutkintalain noutoa koskevat säännökset olisivat voineet tulla sovellettaviksi. Lähtökohta kuitenkin on, että A:n menettelyä on arvioitava niiden säännösten pohjalta, joita hän tapahtumahetkellä sovelsi. Totean myös, että esimerkiksi rikosylikonstaapeli C:n mukaan kyse ei ole ollut rikosepäilystä.

A ei sinänsä ole yksilöinyt mitään tiettyä poliisilain säännöstä toimintansa perusteeksi. Näyttää siltä, että hän ei ole erityisen yksilöidysti harkinnut menettelynsä säädösperustaa. Kihlakunnan syyttäjä B on arvioinut A:n menettelyä poliisilain 2 luvun 10 §:n pohjalta. Tuon säännöksen mukaan

Poliisimiehellä on oikeus poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on perusteltua syytä olettaa tai hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen taikka aiheuttaisi huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.

Henkilö voidaan ottaa kiinni, jos paikalta poistaminen on todennäköisesti riittämätön toimenpide eikä rikosta voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa muuten poistaa. Kiinni otettu voidaan pitää säilössä niin kauan kuin on todennäköistä, että hän syyllistyy 1 momentissa tarkoitettuun rikokseen taikka aiheuttaa häiriötä tai vaaraa, kuitenkin enintään 24 tuntia kiinniottamisesta.

B on perustellut päätöstään olla aloittama[tta esitutkintaa A:n menettelystä muun muassa seuraavasti. Hän on viitannut A:lla olleisiin tietoihin ja katsonut että

”ei ole syytä epäillä, että [A] olisi käyttänyt harkintavaltaa väärin tai ylittänyt harkintavaltansa kohdistessaan sanotut toimenpiteet nimenomaan ja vain (kantelijaan). (Kantelija) itsekkin on kertonut jutun - - tutkinnassa, että oli selvää, että viesteissä tarkoitettiin nimenomaan häntä, vaikka hänen nimeään ei viesteissä mainittukaan.

Se, että toimenpiteeseen on 18.4. ryhdytty kiireellä, on ollut perusteltua, kun uhkauksiin ei ainaakaan [A:n] tietien ollut viikonlopun aikana eikä maanantaina 17.4. poliisin toimesta puututtu eikä (kantelijaa) ollut tavoitettu.

Se, että (kantelija) oli oppilaitoksessa käyttäytynyt poliisipartiota kohtaan aggressiivisesti, on luonnollisesti asian arvioinnissa huomioitava seikka. Tieto tästä (kantelijan) aggressiivisuudesta oli tullut verekseltään [A:lle], poliisipartion hänelle asiasta soitettua, eli ennen kuin (kantelija) kuljetettiin poliisilaitokselle. Kun tieto oli [A:lle] välittynyt, hän oli poliisipartiolle ilmoittanut, että (kantelija) tulee viedä poliisilaitokselle.

Poliisipartio ei poistanut (kantelijaa) paikalta eikä kiinniottanut häntä ennen kun (kantelija) ryhtyi käyttäytymään em. kerrotulla tavalla aggressiivisesti poliisipartion pyrkiessä puhuttamaan häntä oppilaitoksella. (Kantelijaa) ei olisi mahdollisesti tarvinnut poistaa lainkaan oppilaitoksesta, jos puhuttaminen olisi oppilaitoksessa onnistunut ja puhuttamisessa olisi selvinnyt, että uhkaa ei ollut tai uhka olisi puhuttamisen aikana poistunut.

Kun kiinniottotilanteessa (kantelija) oli aggressiivinen ja edelleen oli perusteltua tulkita (kantelija) uhkauksen lähettäjäksi, ei ole syytä epäillä, etteikö tilanteessa olisi ollut käsillä kiinnioton edellytyksiä. Tässä suhteessa huomionarvioista on sekin, että kiinniottohetkellä (kantelija) oli jo oppilaitoksessa eli paikassa, mihin uhka oli kohdennettu.

- -

Poliisilain 2 luvun 10 §:n säännös on tulkinnanvarainen ja olosuhdesidonnainen. Säännös jättää sen tulkitsijalle jossain määrin harkintavaltaa. [A:lla] on ollut tilanteessa velvollisuus toimia sanotussa lainkohdassa mainitun velvollisuuden mukaisesti (rikosten ja huomattavan häiriön estäminen). Kyse on tämän velvollisuuden ja yksilön perusoikeuden, vapauden, keskinäisestä yhteensovittamisesta. Edellä mainituilla perusteilla katson, että [A:n] ei ole syytä epäillä säännöksen soveltajana ylittäneen harkintavaltaansa tai käyttäneen harkintavaltaansa väärin.

Luonnollisesti ratkaisevaa asian arvioinnissa on se tieto, mikä [A:lla] tapahtuma-aikaan on ollut käytettävissä. Tämän tiedon varassa hän on joutunut tekemään asiassa päätöksen nopeasti; hänellä ei ole ollut aikaa eikä tilaisuutta hankkia lisää tietoa asiasta ennen päätöksen tekoa ottaen huomioon kriittinen ajankohtana, koulupäivän alkamisajankohta klo 08.”

Totean, että noudon toteuttaneen poliisipartion ja komisario A:n selvityksissä on joitain eroavaisuuksia, eivätkä vanhemmat konstaapelit D ja E esimerkiksi erikseen mainitse kantelijan aggressiivisuudesta. Nämä erot eivät kuitenkaan ole tämän kanteluasian lopputuloksen kannalta ratkaisevia.

Omana kannanottonani totean seuraavaa.

Jos olisi katsottu, että asiassa oli syytä epäillä rikosta, lähinnä laitonta uhkausta tai törkeän

henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelua, olisi epäillyn nouto ja kiinniotto esitutkintaa varten ollut tietyin edellytyksin mahdollista. Käytettävissä olevan selvityksen perusteella asiassa ei kuitenkaan ole katsottu missään vaiheessa olleen syytä epäillä rikosta.

Ennen esitutkintaa voidaan tehdä alustavaa selvitystä. Tästä säädetään esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentissa. Sen mukaisessa menettelyssä selvitetään, onko esitutkinnalle edellytyksiä eli onko syytä epäillä rikosta, ja tällöin sovelletaan soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä. Käsitykseni mukaan on kuitenkin selvää, että tällaisessa esiselvityksessä ei voida puuttua kenenkään henkilökohtaiseen vapauteen. Perustuslain mukaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Kun kyse on henkilökohtaiseen vapauteen puuttumisesta, olisi selvästi perusteettoman laajentava tulkinta, että esiselvityksessä voitaisiin soveltaa esimerkiksi esitutkintalain 6 luvun säännöksiä noudosta, läsnäolovelvollisuudesta ja lukitussa tilassa pitämisestä. Vapaudenmenetyksen tulee perustua täsmällisempään säännökseen kuin mitä esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentin yleinen maininta ”soveltuvin osin” soveltamisesta on.

Myöskään poliisitutkinnan toimittamista koskevien poliisilain 6 luvun säännösten soveltaminen ei käsitykseni mukaan tule kysymykseen. Poliisitutkinnan toimittamisen tulee poliisilain 6 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan perustua nimenomaiseen säännökseen eikä poliisitutkinnan toimittamisesta puheena olevan kaltaisissa tilanteissa ei ole erikseen säädetty.

Näin ollen sovellettavaksi voi käytännössä tulla vain poliisilaki ja siitakin lähinnä sen 2 luvun 10 §. Kuten todettu, myös kihlakunnansyyttäjä B on arvioinut A:n menettelyä tuon säännöksen valossa.

Puheena olevan säännöksen soveltaminen paikalta poistamiseen edellyttää, että henkilön uhkausten tai muun käyttäytymisensä perusteella on perusteltua syytä olettaa tai hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen taikka aiheuttaisi huomattavaa häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.

Edellä todettujen edellytysten lisäksi totean, että kiinniottamiselle on laissa asetettu vielä lisäedellytys. Henkilö voidaan ottaa kiinni vain siinä tapauksessa, että rikosta ei voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa voida muutoin poistaa.

Kiinniotolla puututaan tärkeään perusoikeuteen, henkilökohtaiseen vapauteen. Tällaisen puuttumisen edellytyksiä ei voida tulkita laajentavasti. Päätöksentekijän on huolella arvioitava, onko toimenpiteelle lailliset perusteet.

Julkiselle vallalle on kuitenkin perustuslaissa asetettu myös velvollisuus antaa tehokasta suojaa henkilökohtaiselle turvallisuudelle. Poliisilain 2 luvun 10 §:n soveltamista on tarkasteltava myös tästä näkökulmasta. Toisten ihmisten henkilökohtaisen turvallisuuden suojaaminen voi edellyttää henkilön kiinniottoa. Vaaran vakavuus on perusteltua ottaa huomioon puheena olevaa säännöstä sovellettaessa. Tässä tapauksessa on sinänsä hyvin ymmärrettävää, että A kiinnitti painavaa huomiota mahdollisen uhkan luonteeseen. Myös Suomessa on valitettavasti saatu kokea, miten äärimmäisen vakavin seurauksin koulu-uhkat voivat toteutua.

Poliisilain 2 luvun 10 §:ssä säädetty todennäköisyyskynnykset eivät ole kuitenkaan erityisen matalia. Puheena olevan säännöksen soveltaminen nyt käsillä olleessa tapauksessa olisi edellyttänyt, että olisi ollut vähintään perusteltua syytä olettaa kantelijan ilman poliisin asiaan puuttumista syyllistyvän säännöksessä lueteltuihin rikoksiin tai aiheuttavan huomattavaa häiriötä tai

välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.

Katson, että tässä tapauksessa käytettävissä ollut selvitys siitä, että kantelija todella olisi esittänyt vakavasti otettavia uhkauksia kyseessä olevana aikana, ei ole ollut mitenkään vahvaa. Tilanne näyttää pikemminkin olleen se, että on katsottu olevan tarpeen selvittää, onko jotain uhkaa olemassa ja tämän vuoksi oli pidetty tarpeellisena puhuttaa kantelijaa. Puhuttamiselle onkin käsitykseni mukaan ollut sinänsä hyväksyttävät perusteet. Korostan kuitenkin erityisesti sitä, että laki ei tunne mahdollisuutta ottaa henkilöä kiinni vain tällaista puhuttelua varten. Käsittelen lainsäädännön riittävyttä enemmän jäljempänä.

Edellä todetun perusteella pidän komisario A:n päätöstä määrätä kantelija tuotavaksi poliisiasemalle ongelmallisena, koska poliisilain 2 luvun 10 §:n soveltamisedellytysten täyttyminen on ollut varsin kyseenalaista. Näyttää myös siltä, että A ei ole juurikaan harkinnut menettelynsä säädösperustaa, vaikka se olisi ollut tarpeen, kun kantelijan henkilökohtaiseen vapauteen puututtiin.

A:n on kuitenkin täytynyt tehdä ratkaisunsa varsin pikaisesti ja hän on voinut perustellusti arvioida mahdollisen uhkan suureksi. Kun otetaan muutoinkin asiassa saatu selvitys, pidän riittävänä, että kiinnitän vastaisen varalle hänen huomiotaan edellä esittämiini käsityksiin hänen menettelystään.

3.2.3 Noudon toteutustapa

Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella katson, että ei ole osoitettavissa poliisipartion toteuttaneen noutoa tavalla, joka antaisi minulle aiheita toimenpiteisiin. Vanhemmat konstaapelit D ja E ovat olleet velvollisia noudattamaan komisario A:n määräystä, eikä heidän ole näytetty käyttäytyneen epäasiallisesti kantelijaa kohtaan.

Asia ei tältä osin anna aiheita toimenpiteisiin.

3.2.4 Lukitussa tilassa pitäminen

Kantelijaa on pidetty lukitussa tilassa, ns. sumpussa. Selvityksen mukaan tämä ei ole ilmeisestikään kestänyt pitkään. Vanhempi konstaapeli D:n mukaan hän kävi ilmoittamassa, että he olivat saapuneet poliisiasemalle ja he luovuttivat kantelijan häntä puhuttamaan tulleele konstaapelille (C). Vanhempi konstaapeli E oli ollut koko ajan kantelijan välittömässä läheisyydessä.

Kuten olen edellä todennut, poliisilain 2 luvun 10 §:n soveltaminen on tässä asiassa ollut varsin kyseenalaista. Totean myös, että sinänsä esitutkintalain 6 luvun 6 §:n mukaan rikoksesta epäiltyä, joka on 5 §:n 2 momentin nojalla velvollinen olemaan läsnä esitutkinnassa ja jota ei ole pidätetty tai vangittu, saadaan esitutkinnassa pitää lukitussa tilassa, jos se on välttämätöntä hänen poistumisensa estämiseksi. Korostan kuitenkin, että muita kuin rikoksesta epäiltyjä ei tämän säännöksen nojalla saa pitää lukitussa tilassa. Kantelija ei selvityksen mukaan ole ollut rikoksesta epäilty.

Komisario A ei saadun selvityksen mukaan ole määrännyt tästä toimenpiteestä. Kyse ei hänen osaltaan ole muutoinkaan edellä kohdassa 3.2.2 käsitellystä menettelystä erikseen arvioitava asiasta. Totean myös, että käsitykseni mukaan D ja E ovat voineet perustellusti katsoa, että kun heidät on määrätty tuomaan kantelija poliisiasemalle, niin silloin esimies oli myös arvioinut, että lukitussa tilassa säilyttäminen on mahdollista. Tämän vuoksi en katso olevan aiheita moittia myöskään heitä.

Kiinnitän kuitenkin sekä A:n että D:n ja E:n huomiota edellä esittämiini näkökohtiin.

Lisäksi totean, että esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, kiinniottamisesta ja pidättämisestä on esitutkintaviranomaisen henkilörekisteriin kirjattava esimerkiksi kiinniotetun henkilötiedot, kiinniottamisaika ja muun muassa vapaaksi päästämisen aika. Tuon säännöksen 2 momentin mukaan ”mitä 1 momentissa säädetään, on soveltuvin osin noudatettava myös, kun joku on muuten kuin pidättämisspätöksen nojalla sijoitettu lukittuun tilaan”.

Mitään kirjausta lukittuun tilaan sijoittamisesta ei selvityksen mukaan tässä tapauksessa ole tehty. Kiinnitän poliisilaitoksen huomiota tähän kirjaamisvelvollisuuteen ja pyydän ottamaan sen esille henkilöstön koulutuksessa.

3.2.5 Puhuttelu

Olen edellä arvostellut erityisesti sitä, että kantelija tosiasiallisesti otettiin kiinni ja tuotiin poliisilaitokselle. Kuitenkin kuten olen edellä todennut, kantelijan puhuttaminen on sinänsä ollut perusteltua, vaikka poliisin menettely sen toteuttamiseksi antaa aiheutta arvostelulle.

Rikosylikonstaapeli C:n mukaan keskustelu on kestänyt arviolta viisitoista minuuttia. Hän on myös kiistänyt käyttäytyneensä mitenkään epäasiallisesti kantelijaa kohtaan. Saadun selvityksen mukaan hän ei ole päättänyt siitä, että kantelija tuodaan poliisiasemalle.

Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella asia ei C:n osalta anna minulle aiheutta toimenpiteisiin.

3.2.6 Syyttäjän menettely

Kuten edellä toteamastani käy ilmi, en voi kaikilta osin täysin yhtyä kihlakunnansyyttäjä B:n päätöksien perusteluihin erityisesti komisario A:n menettelyn kohdalla. B on kuitenkin avoimesti ja varsin seikkaperäisesti perustellut oman näkemyksensä. Hänen päätöksissään on sitä paitsi ollut kyse menettelyn rikosoikeudellisesta arvioinnista enkä ole eri mieltä päätösten lopputuloksista eli siitä, että asiassa ei ole syytä epäillä poliisimiesten syyllistyneen tässä asiassa rikoksiin.

Käsitykseni mukaan B ei olekaan tässä asiassa ylittänyt harkintavaltaansa eikä hän muutoinkaan ole menetellyt tavalla, joka antaisi aiheutta arvosteluun. Asia ei hänen osaltaan anna aiheutta toimenpiteisiin.

Lähetän kuitenkin B:lle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

3.2.7 Lainsäädännön kehittäminen

Tässä asiassa on keskeisesti kysymys poliisin ennalta ehkäisevästä työstä. Poliisilain 1 luvun 1 §:ssä poliisin tehtävistä todetaan seuraavaa.

Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.

Poliisin tehtävien määrittely ei kuitenkaan vielä sinällään luo sille toimivaltuuksia, vaan niistä säädetään erikseen. Tätä kanteluasiaa tutkittaessa on noussut esille kysymys, ovatko poliisin

toimivaltuudet ennalta estävässä työssä riittävät.

Jos asiassa on syytä epäillä rikosta, voidaan käyttää esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön antamia valtuuksia. Tilanne on tällöin varsin selkeä.

Myös poliisilaki antaa valtuuksia puuttua erilaisiin uhkaaviin häiriöihin tai vaaroihin. Kuitenkaan esimerkiksi poliisitutkintaa koskevia säännöksiä ei voi nyt kyseessä olevan kaltaisissa tilanteissa soveltaa. Annetuissa lausunnoissa on myös todettu, että esimerkiksi poliisilain 2 luvun 10 § ei sovellu erityisen hyvin tilanteisiin, joissa on kysymys vasta sen selvittämisestä, onko todellista uhkaa olemassa. Poliisihallituksen poliisitoimintayksikkö on todennut lausunnossaan myös, että poliisilain 2 luvun yleiset toimivaltuudet soveltuvat luontevimmin lähtökohtaisesti lyhytkestoisien tapahtumien hoitamiseen, mutta huolta aiheuttavien henkilöiden toiminta, joka tähtää kohdennetun väkivallan toteuttamiseen, on sen sijaan usein pitkäkestoista. Poliisitoimintayksikön mukaan ongelmaksi muodostuu rankaisemattoman suunnittelun ja rangaistavan valmistelun välille jäävä alue.

Voin yhtyä näihin näkemyksiin. Esimerkiksi tapaukset, joissa tulisi pyrkiä vasta selvittämään, muodostaako tietty henkilö uhkaa muiden turvallisuudelle, mutta tämä ei ole yhteistyöhaluinen, ovat ongelmallisia. Poliisin nykyiset toimivaltuudet velvoittaa henkilö vasten tahtoaan saapumaan edes kuultavaksi, eivät ilmeisestikään kata kaikkia tapauksia, joissa tähän olisi perusteltu tarve.

Pidän poliisin ennalta estävää työtä erittäin tärkeänä ja siinä tulisi olla käytettävissä riittävät toimivaltuudet. Ongelmana on se, että ennalta ehkäisevässä toiminnassa ollaan usein tilanteessa, jossa on erittäin vähän konkreettisia tosiseikkoja, joiden perusteella voidaan tehdä arvioita siitä, mitä tulisi tapahtumaan, jos poliisi ei puutu asiaan. Tämä vaikeuttaa sääntelyn toteuttamista, kun samalla tulisi pitää huolta siitä, ettei toimenpiteiden kohteeksi joutuvien henkilöiden perusoikeuksiin puututa enempää kuin on välttämätöntä ja että toimenpiteille on selkeät perusteet. Ennalta ehkäisevässä työssä ei voi lähtökohtaisesti olla kovin pitkälle meneviä toimivaltuuksia. Joka tapauksessa jos mahdolliset uhkat ovat riittävän vakavia, ei tämä voi olla peruste jättää asiaa säätelemättä.

Saatankin edellä todetut havainnot sisäministeriön tietoon ja esitän sen harkittavaksi lainsäädännön kehittämistarpeita.

4 TOIMENPITEET

Kiinnitän komisario A:n huomiota kohdassa 3.2.2 esittämiini käsityksiin hänen menettelystään.

Lisäksi saatan A:n, vanhempien konstaapelien D:n ja E:n sekä X:n poliisilaitoksen tietoon kohdassa 3.2.4 esittämäni näkökohdat lukitussa tilassa pitämisestä ja sen kirjaamisesta.

Tässä tarkoituksessa lähetän heille ja X:n poliisilaitokselle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lisäksi saatan sisäministeriön tietoon kohdassa 3.2.7 toteamani huomiot ja esitän sen harkittavaksi lainsäädännön kehittämistarpeita. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni sisäministeriölle.

Lähetän päätökseni tiedoksi myös Poliisihallitukselle, keskusrikospoliisille ja aluesyyttäjä B:lle.